

Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам намозларининг кайфияти (6-дарс)

05:00 / 09.01.2017 4186

6-дарс

9-Матн:

Сўнгра “тааввуз” ва “басмала”ни махфий ўқирдилар.

9-Матннинг далиллар:

فَلَحَّوْ - مَلَسُو هِيَ لَعَلَّ لِي لَصَّ - يَبَّ نَلَّ فَلَخَ تَيَّ لَصَّ : لَأَقْ : كَلَّ مَنَّبَسَنَ أَنْ ع-١
مَيَّحَّرَلَا نَمَّحَّرَلَا هَلَّ لَلَا مَسَّ بَبَّ نَوْرَهَجَّيْ أَلْ أُونَاكَفَ نَامَّثُغَّو رَمَّغَّو وَرَكَبَّ يَبَّ أ

1. Анас ибн Молик розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади: “Набий соллаллоҳу алайҳи васалламнинг, Абу Бакр, Умар ва Усмон розияллоҳу анҳумларнинг ортида намоз ўқидим. Улар: “Бисмиллааҳир Роҳмаанир Роҳийм”ни жаҳрий қилишмас эди”. Насоий саҳиҳ шартига кўра санад билан ривоят қилган. (Мунтақо 2/89).

نُبُّ رِيَهُزْ اَنْتَ : لَأَقْ دَايَزُ نَبَّ نَمَّحَّرَلَا دَبَّعْ اَنْتَ : لَأَقْ بَبَّيْ غُشُّ نُبُّ نَامَّيْلُسْ اَنْتَ دَح-٢
نَبَّ اَنْعَ , هَمَّزُكُغَّ نَعَّ يَرْيَشَبَّ يَبَّ اَنْبَلَّ مَلَّ دَبَّعَّو , اَمَّصَّ اَعَّ تَعَّ مَسَّ : لَأَقْ , هَيَّ وَاغَّ مَّ
لَعَّ اَفَّ كَلَّ ذَّ " : لَأَقْ مَيَّحَّرَلَا نَمَّحَّرَلَا هَلَّ لَلَا مَسَّ بَبَّ رَهَجَّيْ اَفَّ : اَمُّ هَنْعُ هَلَّ لَلَا يَضَّرَّ سَّ اَبَّ عَّ
بَّ اَنْعَّ اَلَّ

2. Икрима Ибн Аббос розияллоҳу анҳумонинг “Бисмиллааҳир Роҳмаанир Роҳийм”ни жаҳрий қилиш борасида: “Мана шу аъробийнинг феълидир”, деганини ривоят қилган. Таҳовий ривояти. Бунинг санади ҳасандир. (Осорус Сунан 1/74).

رَمَّتُغُمَّ اَنْتَ دَحَّ رِيَّ رَسَّ لَلَا يَبَّ اَنْبُ دَمَّحُمَّ اَنْتَ دَحَّ , يَيَّغَّ لَلَا بَبَّيْ هُوَ نَبَّ هَلَّ لَلَا دَبَّعَّ اَنْتَ دَح-٣
هَيَّ لَعَّ هَلَّ لَلَا يَلَّصَّ هَلَّ لَلَا لُؤَسَّرَّ اَنْ سَنَّ اَنْعَ بَرَّ سَخَّ لَلَا نَعَّ , هَيَّ اَبَّ اَنْعَ , نَامَّيْلُسْ نَبَّ
اَمُّ هَنْعُ هَلَّ لَلَا يَضَّرَّ رَمَّغَّو , رَكَبَّ وُأَوَّ مَيَّحَّرَلَا نَمَّحَّرَلَا هَلَّ لَلَا مَسَّ بَبَّ رَسَّيْ نَاكَ مَلَّ سَّو

3. Анас розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади: “Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам “Бисмиллааҳир Роҳмаанир Роҳийм”ни махфий қилар эдилар. Абу Бакр ва Умар розияллоҳу анҳумолар ҳам”. Табароний “Авсот”да ривоят қилган. Ҳадиснинг рижоллари сиқалардирдир. (Мажмауз Завоид 1/185).

رُكَّبَ يَبْأُو، مَلَسُو هِيَ لَعَلَّ لَصِيْبُ لَلْفَلْحُ تِيْلَصُ: لَأَقِ، كَلَامُ نُبَسَانِ نَع-٤
مَسْبُورُ كَذِيَالِ: نِيْمَلْ أَعْلَالُ بَر هَلْ دَمَحْلَابِ نَوْتَحْتَسْفِي أُونَاكَف. نَامُتْ عَوْرَمُ عَو
أَوْخِ آيْفَالَو، ءَءَارْقِلْ وَأَيْفِي مِيْحَرْلَا نَمَحْرَلَا هَلْ لَلْ

5. Анас ибн Молик розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади: “Набий соллаллоҳу алайҳи васалламнинг, Абу Бакр, Умар ва Усмон розияллоҳу анҳумларнинг ортларида намоз ўқидим. Улар: **“Алҳамду лиллааҳи робил ааламийн”** билан бошлашар, қироатнинг аввалида ҳам охирида ҳам “Бисмиллааҳир Роҳмаанир Роҳийм”ни зикр қилишмас эди”. Муслим ривояти 1/172.

رَمُعُو رُكَّبَ أَبَاو مَلَسُو هِيَ لَعَلَّ لَصِيْبُ لَلْفَلْحُ تِيْلَصُ: لَأَقِ، كَلَامُ نُبَسَانِ نَع-٥
نِيْمَلْ أَعْلَالُ بَر هَلْ دَمَحْلَابِ نَوْتَحْتَسْفِي أُونَاكَف أَمُ هُنَّ لَلْفَلْحُ تِيْلَصُ

6. Қатода Анас розияллоҳу анҳудан ривоят қилади: “Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам, Абу Бакр ва Умар розияллоҳу анҳумлар намозни “Алҳамду лиллааҳи робил ааламийн” билан бошлашар эди”. Буни муҳаддисларнинг имоми Бухорий ривоят қилган. (Азон китоби 1/103).

أَنْتَدَحَ. يَنْتَمُلْ أَنْبَلْ لَأَقِ، رَدْنُغْ نَعْ أَمُهَالِكُ، رَأْسَبُ نُبَاو يَنْتَمُلْ أَنْبَلْ دَمَحُمُ أَنْتَدَح-٧
عَمُ تِيْلَصُ: لَأَقِ سَنَأُ نَعُ تَدَحِي ءَدَاتُقُ تَعْمَسُ: لَأَقِ ءَبْعُشْ أَنْتَدَحَ، رَفْعُجُ نُبْ دَمَحُمُ
مُهْنَمَ آدَحْ أَعْمَسْ أَمَلْ، نَامُتْ عَوْرَمُ عَو، رُكَّبَ يَبْأُو، مَلَسُو هِيَ لَعَلَّ لَصِيْبُ لَلْفَلْحُ تِيْلَصُ
مِيْحَرْلَا نَمَحْرَلَا هَلْ لَلْ مَسْبُورُ قَرِي

7. Қатода Анас розияллоҳу анҳудан деб айтиб берди: “Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам, Абу Бакр, Умар ва Усмон розияллоҳу анҳумлар билан бирга намоз ўқидим. Уларнинг ҳеч биридан “Бисмиллааҳир Роҳмаанир Роҳийм”ни қироат қилаётганини эшитмадим”. Имом Муслим ривояти 1/172.

Ушбу ҳадислар басмалани жаҳрий қилмаслик суннат эканлигига далолат қилади. Бу зоҳирдир.

يَرِي رَجَالُ سَايَا نَبِ دِي عَسْ أَنْتَدَحَ مِي هَارِبَا نَبِ لِي عَمَسَا أَنْتَدَحَ عِي نَمِ نَبِ دَمَحَا أَنْتَدَحَ
لُوقَا أَنْ أَوْ يَبْأِي نَعْمَسُ: لَأَقِ لَفْغَمِ نَبِ هَلْ لَلْ دَبْعِ نَبَا نَعْ ءَبَا عِ نَبِ سِي قِ نَعْ
آدَحْ أَرَأْمَلَفِ: لَأَقِ تَدَحْلَاو كَأَيَا تَدَحُمُ، يَنْبُ يَأِي: لَأَقِ فِ، مِيْحَرْلَا نَمَحْرَلَا هَلْ لَلْ مَسْبُ
يْفُ تَدَحْلَا هِيَ لَلْ لَصِيْبُ لَلْفَلْحُ تِيْلَصُ: لَأَقِ، كَلَامُ نُبَسَانِ نَع-٦
رُكَّبَ يَبْأُو عَمُو مَلَسُو هِيَ لَعَلَّ لَصِيْبُ لَلْفَلْحُ تِيْلَصُ: لَأَقِ، كَلَامُ نُبَسَانِ نَع-٧
تِيْلَصُ: لَأَقِ، كَلَامُ نُبَسَانِ نَع-٨
نِيْمَلْ أَعْلَالُ بَر هَلْ دَمَحْلَابِ نَوْتَحْتَسْفِي أُونَاكَف أَمُ هُنَّ لَلْفَلْحُ تِيْلَصُ

Бизга Аҳмад ибн Муниъ айтиб берди, бизга Исмоил ибн Иброҳим айтиб берди, бизга Саид Журайрий айтиб берди. У Қайс ибн Абоядан, у Ибн Абдуллоҳ ибн Муғаффалдан ривоят қилган: “Менинг намозда “Бисмиллааҳир Роҳмаанир Роҳийм” деяётганимни отам эшитиб: “Эй ўғилчам, бу бидъат, бидъатдан сақлан! Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг саҳобаларидан кимни кўрган бўлсам, у Исломдаги ундан (деб саналган) бидъатни жуда ёмон кўрар эди. Батаҳқиқ Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам билан ҳам, Абу Бакр ва Умар билан ҳам, Усмон билан ҳам бирга намоз ўқидим. Уларнинг ҳеч биридан шуни айтаётганини эшитмадим. Сен ҳам уни айтма! Сен қачон намоз ўқисанг: **“Алҳамду лиллааҳи роббил ааламийн”**ни айтгин”, деди”. Термизий ривояти 1/33. Термизий айтади: “Абдуллоҳ ибн Муғаффалнинг ҳадиси ҳасан ҳадисдир. Набий соллаллоҳу алайҳи васалламнинг саҳобаларидан илм аҳлларининг наздида амал шунга кўрадир. Улар орасида Абу Бакр, Умар, Усмон, Алий ва бошқалар бор. Улардан кейин келган тобеъинлар ҳам шулар жумласидандир. Суфён Саврий, Ибн Муборак, Аҳмад ва Исҳоқлар ҳам шуни айтишган. Улар “Бисмиллааҳир Роҳмаанир Роҳийм”ни жаҳрий айтишни тўғри деб билишмаган. Уни ичида айтади, дейишган”.

Бу борадаги ровийларни сиқалигини тасдиқлаш:

1. Аҳмад ибн Муниъ: Сиқа Ҳофиз, муҳаддислар жамоаси рижолларидандир. “Тақриб” 7-саҳифа.
2. Саид Журайрий: Сиқа, муҳаддислар жамоаси рижолларидандир. “Тақриб” 69-саҳифа.
3. Қайс ибн Абоя: Учинчи табақадаги сиқа. Абу Довуднинг рижолларидандир. “Тақриб” 173-саҳифа.
4. Ибн Абдуллоҳ ибн Муғаффал: Унинг исми Язид, тўрт муҳаддиснинг рижолларидандир. Ҳофиз “Таҳзиб”да шундай деган: “Унинг исмини Язид дейилди. Мен: “Бунинг шундайлиги Ҳорисийнинг “Абу Ҳанифанинг муснади” китобида собит бўлди”, дедим. 12/302.

Ушбу ҳадислар “Басмала”ни махфий айтиш Набий соллаллоҳу алайҳи васалламдан бир жамоага мерос қолганидан далолат беради. Улар буни ўзларидан кейинга издошларига мерос қолдиришган. Мана шу ҳолат “Басмала”ни жаҳрий қилишни эмас, балки махфий қилиш суннат эканлигини билдиришга кифоя қилади. Чунки жаҳрий намоз доимо тонгги ва кечки намозларда бўлган. Агар Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам

“Басмала”ни доим жаҳрий қилганларида, бу каби ихтилоф ва иштибоҳ воқеъ бўлмас, балки барчага маълум бўлар эди.

Ибн Қаййим Жавзийя айтади: “У зот соллаллоҳу алайҳи васаллам “**Бисмиллааҳир Роҳмаанир Роҳийм**”ни гоҳо жаҳрий қилардилар, уни жаҳрий қилишдан эса махфий қилишлари кўпроқ бўларди. Шубҳасиз у зот басмалани доимо сафарда ҳам муқимда ҳам эртаю кеч, беш маҳал жаҳрий қилмаганлар. Бу ишнинг Рошид халифаларига, жумҳур саҳобаларига, фазилатли асрдаги ўз шаҳарлари аҳолисига махфий бўлиб қолиши амри маҳолдир. Бунинг учун бир неча мужмал лафзларни ва кучсиз ҳадисларни собит эканлигини текширишга эҳтиёж бор. Ушбу ҳадисларнинг саҳиҳлиги очиқ-ойдин эмасдир, очиқ-ойдинлари эса саҳиҳ эмасдир. Бу мавзуда катта жилдлик китоб ёзиш талаб қилинади”. 1/52.

Огоҳлантириш:

“Басмала”ни махфий ўқиш борасидаги ҳадислар борлигини ва бу ҳадислар уни махфий ўқиш суннат эканлигига далолат қилишини мусулмонлар яхши билишади. Шу билан бирга ушбу ҳадислар “Басмала”нинг “Фотиҳа” ва бошқа суралардан бир оят эмаслигига ҳам далолат қилади. Чунки агар “Басмала” сураларнинг бошидаги оят бўлса, унинг ўзини махфий қилишнинг маъноси йўқ. Зотан қуръоний сураларнинг барча жузлари жаҳрий ва махфий қилиш ҳукмида баробардир.

Энди “Басмала”ни жаҳрий қилиш борасида келган ҳадисларни зикр қилиб, уларга Аллоҳнинг изни билан жавоб бериб ўтаман.

Ушбу ҳадислардан бири “Мажмаъуз завоид”да келган

هلل م س ب ب ر ه ج ي - م ل س و ه ي ل ع ه ل ل ا ي ل ص - "ي ب ل ل ن ا ك ل ا ق س ا ب ع ن ب ن ع م ي ح ر ل ل ن م ح ر ل ل ا

(1/185) Ибн Аббос розияллоҳу анҳумодан ривоят қилинади: “Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам “Бисмиллааҳир Роҳмаанир Роҳийм”ни жаҳрий қилар эдилар”. Ушбу ҳадиси шарифни Баззор ўзининг “Муснад”ида Муътамир ибн Сулаймондан ривоят қилган.

“Бизга Исмоил айтиб берди. У Абу Холиддан, у эса Ибн Аббосдан ривоят қилган”.

“Бизга Яҳё ибн Одам хабар беради, бизга Шарик хабар беради, у Солим Афтоздан, у эса Саид ибн Жубайрдан ривоят қилади. У айтади:

“Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам “Бисмиллааҳир Роҳмаанир Роҳийм”ни жаҳрий қилиб овозларини чўзардилар. Мушриклар хуштак ва қарсак чалиб масхара қилишарди ва: “Ямомани илоҳини зикр қиляпти”, дейишарди. Улар Мусайлимани назарда тутишарди. Уни “Раҳмон” деб номлашарди. Шунда Аллоҳ таоло: **“Намозингни жаҳрий қилма[1]...”**ни нозил қилди”. Бу ҳадис мурсал бўлиб, рижоллари эса “Саҳиҳ”нинг рижолларидир.

Аммо Имом Бухорийнинг “Бани Исроил” сурасининг тафсирида Оиша онамиз розияллоҳу анҳодан ривоят қилган: “Бу оят дуо тўғрисида нозил бўлган”, деганлари бизнинг айтганларимизни рад қилмайди. Чунки бир оятнинг бир неча сабаблар билан нозил бўлиши мумкин. Буни Қуръон тафсирига моҳир бўлган ҳар бир аҳли илм яхши билади. Уни жаҳрий қилиш Қуръон билан бўлганидек, махфий қилиш ҳам Қуръони карим билан бўлади. Шундай экан, иккисининг ҳукми бир бўлиб, улар бир-бирини инкор қилмайди.

Зайлаъий “Танқиҳ”нинг соҳибидан ривоят қилиб, шофеъийлар далил қилишган ҳадислар зикридан кейин қуйидагини келтиради: “Ушбу ҳадисларнинг барчасини нақл илмини биладиган киши бу борада келган саҳиҳ ҳадисларга қарши қўйиши яхши эмас... Бизнинг машойихларимиз ҳикоя қилишади: “Дороқутний Мисрга келганида, Миср аҳилларидан баъзилар у кишидан жаҳрий қилиш борасида бир нарса ёзишни сўрашди. Шунда у киши бу борада бир жуз тасниф қилди. Унинг олдида айрим моликийлар келиб, булардан саҳиҳлари борасида хабар беришини сўрашди. У: “Набий соллаллоҳу алайҳи васалламдан жаҳрий қилиш борасида қилинган ҳар қайси ривоят саҳиҳ эмасдир”, деди”.

Шундан кейин: “Уларнинг жаҳрий қилиш борасидаги ҳадислари икки ишдан бирига ҳамл қилинади:

1. Таълим бериш учун жаҳрий қилганлар;
2. Ушбу маълумотлар жаҳрий қилишни тарк этиш ҳақидаги далиллардан олдин бўлган”, деди”. Хулосаси шу, Валлоҳу Аълам.

→

ناكف ري بزلنا لله لادبع فلخ تي لاص " : لاق ، ي نزلنا لله لادبع ن ربك نع ربك لاله اوره جي ن اءارم اع نمي ام : لاق و مي حر لانا م حر لاله ل م س ب ره جي "

Зайлаъийда (1/188) Бакр ибн Абдуллоҳ Музанийдан ривоят қилинади. У шундай деди: “Абдуллоҳ ибн Зубайрнинг ортида намоз ўқидим. У “**Бисмиллааҳир Роҳмаанир Роҳийм**”ни жаҳрий қиларди ва: “Амирларингизни уни жаҳрий қилишдан ман этишлари фақат кибр юзасидандир”, дерди”. Хатиб ривояти.

Ибн Абдулҳодий: “Унинг санади саҳиҳдир. Лекин буни таълимга ҳамл қилинади. Унинг қироати суннатдир. Хулофои рошидинлар уни махфий қилишарди. Одамларнинг кўпи унинг қироатини бидъат деб ўйлаб қолишди. Шунда уларга уни ўқишлик суннат эканлигини таълим бериш учун саҳобалардан айримлари жаҳрий қилиб ўқишди. Лекин улар буни доим қилишмаган”.

عَنْ كُرَيْبِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَرْثَدَةَ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا بَكْرٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا صَلَّى قَالَ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ وَبِأَنَّ دَحْ

Абу Хурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади: “Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам иккинчи ракатдан турсалар “**Алҳамду лиллааҳи роббил ааламийн**”билан бошлардилар, жим турмасдилар”. Муслим ва Таҳовий ривояти (Умдатул Қорий 2/25).

Хулоса:

“Басмала”нинг Фотиҳадан эмаслиги собит бўлди. У Қуръони каримдан алоҳида бир оятдир. Ҳар бир ракатнинг бошида уни айтишлик эҳтиёт юзасидан вожибдир. Чунки баъзи осорларда “Басмала”нинг Фотиҳадан эканлиги ворид бўлган. Агар бирор ракатда Фотиҳадан олдин “Басмала”ни айтиш эсидан чиқса, унга саҳв саждаси вожиб бўлади. Хилофдан чиқишнинг энг эҳтиёт йўли шудир. Фотиҳа билан зам сура орасида “Басмала”ни айтишни макруҳлиги йўқ, балки бу жаҳрий ёки махфий намозларнинг барчасида яхши ишдир. Ким Фотиҳа билан зам сура орасида “Басмала”ни айтса турли ҳадисларнинг орасини жамлаган бўлади. Барча ҳадисларга амал қилиш имконияти бўлганида уни амалга ошириш, Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламнинг баъзи ҳадисларини тарк қилишдан кўра афзалдир”.

[1] Исро-110.